

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ

І.В. Поручинська, І.В. Поручинський

*Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,
rinaPoruchynska@gmail.com*

Вступ. Люди постійно перебувають під впливом клімату тієї місцевості, де проживають. На організм людини впливає складний кліматичний комплекс: метеорологічні, радіаційні і земні чинники. Організм реагує як на окремі переважаючі елементи названих груп чинників, так і на їх поєднання, що утворюються різними варіантами погодних ситуацій.

З них на людину найбільший вплив мають температура, відносна вологість повітря й атмосферний тиск. Із кліматичними факторами тісно пов'язані функціональний стан і захисні реакції організму, а також мотивація поведінки. Це, своєю чергою, визначає ймовірність виникнення цілої низки захворювань.

Різкі перепади температури є великим навантаженням на нервову, імунну системи й систему кровообігу, а тому небезпечні для осіб, які страждають, насамперед, від пороку серця, склерозу судин, хвороб нирок, різноманітних хронічних захворювань запального характеру.

За умов низької температури повітря виникає небезпека переохолодження організму. У результаті дії холоду виникають озноби, обмороження й створюються умови для появи або загострення захворювань органів дихання, м'язово-суглобного апарату та периферійної нервової системи, спостерігається погіршення працездатності та витривалості.

Несприятливими є поєднання високих температур повітря й високих значень відносної вологості, що створюють неприємне відчуття задухи. При задусі спостерігається порушення терморегуляції організму, яке несприятливо діє на осіб із захворюваннями серцево-судинної системи, позначається і на працездатності здорових людей.

Найбільше на зміну клімату реагують метеочутливі люди, ті, хто має захворювання, інваліди, люди похилого віку, жителі великих міст. Найбільш чутливими до різких змін температури навколишнього середовища є люди з хворобами системи кровообігу (артеріальною гіпертензією, атеросклерозом, ішемічною хворобою серця), неврологічними захворюваннями, хворобами органів дихання (бронхіт, трахеїт, бронхіальна астма, емфізема, плеврит) та хворі після перенесених гострих станів – інфаркт міокарду, інсульт, пневмонія тощо[6].

Основна частина. За останні 50 років під впливом людської діяльності, спостерігаються глобальні кліматичні зміни. Зміна клімату, в свою чергу, впливає на чинники здоров'я населення, які пов'язані з наколишнім середовищем, а саме – чисте повітря, питну воду, харчові продукти, тощо. Зміна клімату відбувається через збільшення концентрації парникових газів. Вони призводять до різкої зміни температури повітря, збільшення частоти та інтенсивності надзвичайних погодних явищ. Внаслідок цього з'являються нові інфекції, руйнується інфраструктура, люди втрачають доступ до питної води.

Оксфордський словник оголосив фразою 2019 року вираз «climate emergency» («надзвичайна кліматична ситуація»). Згідно з даними авторів словника, за останній рік цей вираз використовували у 100 разів частіше. Це свідчить про велику затребуваність кліматичної теми в суспільстві.

У період з 2030-го до 2050-го, за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), глобальна зміна клімату може спричинити близько 250 тис. смертей щороку в усьому світі, зокрема:

- 38 000 смертей серед літніх людей через спеку;
- 48 000 – через діарею;
- 60 000 – через малярію;
- 95 000 – через дитяче недоїдання.

Зазначається, що ці прогнози враховують лише частину можливих негативних наслідків зміни клімату для здоров'я.

Також ВООЗ прогнозує, що у майбутньому зміни клімату можуть серйозно впливати на здоров'я. Так, часті екстремальні погодні умови можуть призвести до зростання показників травматизму і інколи смертності. Після повеней можливі спалахи інфекційних захворювань. Якщо проаналізувати статистику стихійних лих, пов'язаних з погодою (урагани, смерчі, повені), то видно,

що починаючи з 60 р. XX ст., їх кількість зросла більш, ніж у три рази. Щороку вони призводять до більш, ніж 60 тис. випадків смерті [6].

Вченим було складено рейтинг країн, схильних до стихійних лих. Найнебезпечнішими країнами визнані Вануату, Тонга і Філіппіни, Соломонові острови, Гайана, Папуа-Нова Гвінея, Гватемала, Бруней, Бангладеш і Фіджі. У зоні ризику також перебувають Китай, Японія, Південна і Північна Корея, більшість африканських країн. Безпечними вважаються більшість європейських країн за винятком Нідерландів та Ірландії, а також низки балканських держав [3].

Дуже високі температури повітря безпосередньо призводять до смерті від серцево-судинних та респіраторних захворювань, особливо серед літніх людей. Західними ученими доведено, що в періоди, коли аномально високі температури тримаються кілька днів, в містах відбувається суттєве збільшення кількості пов'язаних з цим явищем смертей, особливо – внаслідок загострення хронічних серцево-судинних захворювань [4]. Наприклад, в період сильної спеки улітку 2003 року в Європі було додатково зареєстровано понад 70 тис. випадків смерті [7].

Важливим чинником захворюваності і смертності внаслідок підвищення температури є формування сприятливих умов для поширення інфекційних агентів, які спричиняють гострі кишкові інфекції у людини.

Крім періодів сильної спеки, підвищення температури повітря може прискорювати прихід пилкового сезону, коли частішають астматичні напади. Щороку близько 800 тис. осіб помирає від серцево-судинних і респіраторних захворювань, що спричинені забрудненим повітрям у містах. За останні 30 років алергічні захворювання стали однією з найпоширеніших недуг у світі [1].

Підвищення глобальної температури може негативно вплинути на забезпеченість продовольством. Недостатність харчування, зумовлена, в основному, періодичними посухами, забирає щороку близько 3,5 млн життів.

Нестача води, необхідної для дотримання правил гігієни, як і її надлишок через часті дощі, збільшують ризик розвитку діарейних недуг. Вони поширюються через забруднені їжу і воду. Діарейні хвороби є однією з основних причин смертності дітей віком до 5 років внаслідок інфекційних захворювань – близько 1,8 млн смертей у рік [5].

Зростає також і повторюваність та інтенсивність екстремальних опадів. Повені приводять до збільшення випадків утоплення і травм. Крім того підвищується ризик хвороб, які передаються через воду, а також збільшуються кількість ареалів комах, які є переносниками інфекційних захворювань. Найбільшу загрозу для здоров'я населення становлять малярія, лихоманка Денге, жовта лихоманка, чікунгунья, лихоманка Зіка, оскільки переносять їх комарі у міру потепління освоюють нові території. Від цих інфекційних захворювань щороку помирає від 600 тис. осіб, в основному африканські діти віком до 5 років.

Так, за останні п'ять років ВООЗ були зафіксовані випадки цих хвороб, а саме: жовтої лихоманки (Ангола, Китай, Уганда, Малі, Нігерія, Венесуела, Бразилія, Суринам), лихоманки Денге (Афганістан, Іспанія, Судан, Пакистан, Франція, Ямайка, Буркіна-Фасо, Кот-д'Івуар, Шрі-Ланка, Уругвай, Єгипет) чікунгунья (Конго, Італія, Франція, Іспанія, Сенегал, Кенія, США, Аргентина), лихоманка Зіка (Панама, Гондурас, Кабо-Верде, Мексика, Парагвай, Венесуела, Сальвадор, Гватемала, Бразилія, Колумбія, Суринам, Франція, Перу, Чилі, В'єтнам, Домініка, Куба, Аргентина, Франція) [2].

Висновки. Отже, основними негативними наслідками зміни клімату, які мають вплив на здоров'я населення є:

- забруднення атмосферного повітря;
- температурні впливи (хвилі тепла, екстремальні морози, температурні інверсії);
- надзвичайні ситуації, спричинені гідрометеорологічними явищами;
- зменшення кількості та погіршення якості питної води;
- продовольча безпека;
- зростання кількості чутливих до змін клімату, інфекційних та неінфекційних захворювань, алергічних проявів.

Для захисту здоров'я від кліматичних змін необхідно:

- боротися із трансмісивними хворобами;
- забезпечити населення чистою водою і належними санітарними умовами;
- знизити залежність від джерел енергії, що забруднюють навколишнє середовище і завдають шкоди здоров'ю.

Ці заходи сприятимуть покращенню громадського здоров'я, а також допоможуть зменшити вразливість людей до змін клімату в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Зміна клімату: наслідки та заходи адаптації: аналіт. доповідь / [С.П. Іванюта, О. О. Коломієць, О. А. Малиновська, Л. М. Якушенко]; за ред. С. П. Іванюти. К.: НІСД, 2020. 110 с.
2. Всесвітня Організація Охорони здоров'я (ВООЗ). Освітньо-інформаційні матеріали про глобальні зміни клімату та про їх вплив на здоров'я людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.who.int
3. Вчені склали світовий рейтинг країн, схильних до стихійних лих [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zik.ua/news/2018/11/21/vcheni_sklaly_svitovyy_reyting_krain_shylnyh_do_styhiynyh_lyh_1452633
4. Демоскоп Weekly. Волны жары и смертность населения. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.demoscope.ru/weekly/2010/0439/tema02.php>
5. Изменение климата и здоровье [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health#R4>
6. Як зміни клімату впливають на здоров'я людини: пояснення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://np.pl.ua/2020/08/yak-zminy-klimatu-vplyvaiut-na-zdorov-ia-liudyny-poiasnennia/>
7. Robine JM, Cheung SL, Le Roy S, Van Oyen H, Griffiths C, Michel JP, et al. Death toll exceeded 70,000 in Europe during the summer of 2003. C R Biol. 2008;331(2):171-8